

LIETUVOS MEDICINOS NORMA

MN 81 : 1999

GYDYTOJAS EPIDEMIOLOGAS

Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė

EPIDEMIOLOGIST

Orders, duties, competence and responsibilities

Oficialusis leidinys

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija

Vilnius
1999

1. PARENGĖ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Sveikatos teisės ir ekonomikos centro įsakymu 1999 03 17 Nr.52-V patvirtinta darbo grupė

2. PATEIKĖ TVIRTINTI Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos

3. SUDERINTA su Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Infekcinių ligų klinika, Lietuvos higienistų ir epidemiologų sąjunga, Valstybine akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos

4. PATVIRTINO IR NUSTATĖ ĮSIGALIOJIMO DATĄ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras 1999 12 27 įsakymu Nr.561

5. ĮREGISTRAVO Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos 1999 12 29 Nr. 11

6. Pirmasis šios medicinos normos patikrinimas – 2004 m.

© Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, 1999

Reikšminiai žodžiai: gydytojas epidemiologas, teisės, pareigos, kompetencija, atsakomybė

Galioja nuo paskelbimo “Valstybės žiniuose”

GYDYTOJAS EPIDEMIOLOGAS

Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė

I. TAIKYMO SRITIS

1. Ši medicinos norma reglamentuoja gydytojo epidemiologo teises, pareigas, kompetenciją ir atsakomybę.
2. Ši medicinos norma privaloma visiems gydytojams epidemiologams, dirbantiems valstybės ir savivaldybių biudžetinėse ir viešosiose bei visų tipų privačiose sveikatos priežiūros įstaigose.

II. NUORODOS

Šioje medicinos normoje yra nuorodos į tokius dokumentus:

3. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas 1994 07 19, Nr.I-552; 1998 12 01, Nr.VIII-946 (Žin., 1994, Nr.63-1231; Žin., 1998, Nr.112-3099).
4. Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas 1996 06 06, Nr.1387; 1998 11 24, Nr.VIII-940 (Žin., 1996, Nr.66-1572; Žin., 1998, Nr.109-2995).
5. Lietuvos Respublikos valstybės registrų įstatymas 1996 08 13 Nr. I-1490 (Žin.,1996, Nr.86-2043).
6. Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymas 1996 09 25, Nr.I-1553 (Žin., 1996, Nr.104-2363).
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 03 03 nutarimas Nr. 355 "Dėl užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės priemonių, priskiriamų būtiniausioms visuomenės sveikatos priežiūros priemonėms ir finansuojamų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, sąrašo" (Žin., 1999, Nr.38-1155).
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 05 07 nutarimas Nr.543 "Dėl pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės valstybės strategijos priemonių plano patvirtinimo" (Žin., 1999, Nr.41-1293).
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 05 07 nutarimas Nr.544 "Dėl darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti asmenims, tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems sveikatą dėl užkrečiamųjų ligų, sąrašo ir šių asmenų sveikatos tikrinimo tvarkos" (Žin., 1999, Nr.41-1294).
10. Sveikatos apsaugos ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos ir Krašto apsaugos ministerijos 1997 11 07 įsakymas Nr. 600/528/1063 "Dėl keitimosi informacija įprastų ir ypatingų situacijų atvejais" (Žin., 1997, Nr.109-2792).
11. Sveikatos apsaugos ministro 1998 08 14 įsakymas Nr. 465 "Dėl privalomojo epidemiologinio registravimo objektų, jų registravimo ir informacijos teikimo tvarkos" (Žin., 1998, Nr.75-2161).
12. Sveikatos apsaugos ministro 1998 08 19 įsakymas Nr. 475 "Dėl pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų, sąrašo patvirtinimo" (Žin., 1998, Nr.75-2165).
13. Sveikatos apsaugos ministro 1998 08 19 įsakymas Nr. 474 "Dėl imunoprofilaktikos tvarkos patvirtinimo" (Žin., 1998, Nr.75-2164).

14. Sveikatos apsaugos ministro 1998 10 23 įsakymas Nr. 614 "Dėl užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros organizavimo tvarkos tvirtinimo" (Žin., 1998, Nr.95-2644).
15. Sveikatos apsaugos ministro 1998 11 20 įsakymas Nr. 665 "Dėl priverstinio hospitalizavimo ir (ar) izoliavimo, priverstinio ištyrimo ir (ar) gydymo nuo užkrečiamųjų ligų organizavimo tvarkos patvirtinimo" (Žin., 1998, Nr.104-2885).
16. Sveikatos apsaugos ministro 1999 06 01 įsakymas Nr.265 "Dėl užkrečiamųjų ligų sukėlėjų registravimo ir informacijos perdavimo tvarkos" (Žin.,1998, Nr.104-2885).
17. Sveikatos apsaugos ministro 1998 08 14 įsakymas Nr.466 "Dėl privalomojo aplinkos nukenksminimo (dezinfekcijos) užkrečiamųjų ligų židiniuose" (Žin., 1998, Nr.75-2162).
18. WHO Recommended Surveillance Standarts - WHO/EMC/DIS/ 97.1.

III. TERMINAI IR APIBRĖŽIMAI

Šioje medicinos normoje vartojami terminai ir apibrėžimai:

19. **epidemiologija** - tai mokslas apie epidemijų atsiradimo ir plitimo dėsnius bei kovos su jomis priemonės.
20. **gydytojas epidemiologas** - visuomenės sveikatos specialistas, kuris tiria ligas arba kitas sveikatos būkles bei įvykius apibrėžtose populiacijose ir organizuoja ligų epidemiologinę kontrolę.
21. **epidemiologinė priežiūra** – tai sistemingas duomenų apie sveikatą ir rizikos veiksnius rinkimas, analizė ir platinimas, jų panaudojimas planuojant ir įdiegiant visuomenės sveikatos programas.
22. **ligų epidemiologinė kontrolė** – tai sergamumo arba ligų paplitimo mažinimas, stabilizavimas arba likvidavimas, o taip pat sąlygų, kurioms esant jos gali atsirasti ir išplisti, šalinimas tam tikromis priemonėmis ir programomis.
23. **epidemiologinio tyrimo metodas** – įvairių tyrimo būdų visuma, kuriais tiriama sveikatos būklė, ligų atsiradimo ir plitimo proceso dėsningumai, determinantės, jų veikimo mechanizmai, įvertinamos profilaktinės programos, prognozuojama populiacijos sveikatos būklė.
24. **determinantės** – įvairūs fizikiniai, biologiniai, socialiniai ir elgesio veiksniai, darantys įtaką sveikatai.
25. **rizika** – sveikatos būklės ar įvykio atsiradimo tikimybė per tam tikrą laikotarpį.
26. **sergamumo užkrečiamosiomis ligomis lygiai**:
  - 26.1. **įprastinis sergamumas** – visoje šalies teritorijoje ar atskiruose jos teritorijos administraciniuose vienetuose per vienodą laikotarpį užregistruotų susirgimų užkrečiamosiomis ligomis skaičius, nesiskiriantis nuo lyginamojo laikotarpio sergamumo rodiklių;
  - 26.2. **padidėjęs sergamumas** - statistiškai patikimas įprastinio sergamumo užkrečiamosiomis ligomis lygio viršijimas;
  - 26.3. **protrūkis** – staigus užkrečiamųjų ligų išplitimas, apėmęs riboto skaičiaus žmonių grupę ir (ar) ribotą teritoriją;
  - 26.4. **epidemija** – staigus ir neįprastai didelis užkrečiamųjų ligų išplitimas viename ar keliuose teritorijos administraciniuose vienetuose;
  - 26.5. **pandemija** – staigus ir neįprastai didelis užkrečiamųjų ligų išplitimas keliuose kontinentuose.
27. **hospitalinė infekcija** – bet koks mikrobinės kilmės susirgimas, kuris kliniškai ar mikrobiologiškai nustatomas ligoniams bei personalui, susijęs su ligonio gydymu ligoninėje ar bet kurioje kitoje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, taip pat personalo darbu jose, nepriklausomai nuo to, ar simptomai pasireiškė jiems tebesant minėtose įstaigose, ar ne.
28. **ypač pavojingos užkrečiamosios ligos** - ligos, kurios pasižymi labai dideliu letališkumu, kontagiškumu, sugebėjimu sparčiai išplisti, sukelti protrūkius, epidemijas, pandemijas, socialines ir ekonomines krizes.

29. **pavojingos užkrečiamosios ligos** - tai tokios užkrečiamosios ligos, kurioms būdingas padidėjęs letališkumas arba kitos nepalankios pasekmės (dažnos arba sunkios komplikacijos, ilgalaikis nedarbingumas, invalidumas), sugebėjimas sukelti protrūkius, epidemijas arba pandemijas.

IV . BENDROSIOS NUOSTATOS

30. Gydytojo epidemiologo kvalifikacija įgyjama baigus aukštąjį medicinos mokslą ir įgijus sanitarijos gydytojo, gydytojo higienisto, epidemiologo išsilavinimą, baigus atitinkamus specializacijos kursus arba visuomenės sveikatos magistrantūrą ir gydytojo epidemiologo rezidentūrą.
31. Gydytojas epidemiologas analizuoja visuomenės sveikatos rodiklius, atlieka sergamumo bei ligotumo įvairiomis ligomis monitoringą ir priklausomybės nuo daugelio faktorių analizę, sprendžia ligų epidemiologinės priežiūros, epidemiologinės kontrolės ir prognozės klausimus, propaguoja sveiką gyvenseną.

V. TEISĖS

Gydytojas epidemiologas turi teisę:

32. Dirbti valstybės ir savivaldybių biudžetinėse ir viešosiose, bei visų tipų privačiose sveikatos priežiūros įstaigose.
33. Turėti tarnybinį pažymėjimą.
34. Turėti asmens spaudą, kuriame nurodytas gydytojo vardas, pavardė, miestas (rajonas), spaudos Nr., telefonas.
35. Naudotis gydytojams nustatytais socialinėmis ir kvalifikacijos kėlimo garantijomis.
36. Vykdyti užkrečiamųjų ir neužkrečiamųjų ligų epidemiologinę priežiūrą bei kontrolę, ją koordinuoti tarp sveikatos priežiūros įstaigų bei kitų organizacijų ir žinybų.
37. Teikti siūlymus dėl asmens bei visuomenės sveikatos išsaugojimo.
38. Gauti iš įmonių, įstaigų, organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų duomenis apie ligas, jų atsiradimą bei plitimą sąlygojančius veiksnius.
39. Organizuoti, kontroliuoti ir vykdyti privalomojo epidemiologinio registravimo objektų apskaitą ir informacijos perdavimo tvarką.
40. Lankytis bet kuriuo paros metu (pateikus tarnybinį pažymėjimą) įvairios paskirties objektuose ir teritorijose, individualiose valdose aiškinantis ligų atsiradimo priežastis.
41. Ištirti kontaktavusius su ligoniais ar įtariamais sergant pavojinga ar ypač pavojinga užkrečiamąja liga asmenis šių ligų sukėlėjui nustatyti ir siūlyti jiems laikinai, iki laboratorinio ištyrimo, nedirbti.
42. Paimti laboratoriskai ištirti vandens, maisto, žmonių išskyrų ir kitos medžiagos šeimose, įstaigose, įmonėse, organizacijose bei privataus verslo objektuose.
43. Teikti išvadas dėl juridinių ir fizinių asmenų veiksmų, turėjusių įtakos infekcinių ir neinfekcinių ligų išplitimui.
44. Dalyvauti studentų, bakalaurų, magistrų, rezidentų rengime, specialistų tobulinime, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintų kontingentų privalomajame higienos mokyme.

VI. PAREIGOS

Gydytojas epidemiologas privalo:

45. Vykdyti V skyriaus "Teisės" 32-43 punktuose numatytą veiklą.
46. Laikytis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų.

47. Laikytis medicinos etikos ir deontologijos reikalavimų.
48. Kelti profesinę kvalifikaciją.
49. Sukauptas žinias panaudoti ligų prevencijai bei visuomenės sveikatai saugoti bei stiprinti.
50. Tirti sveikatos būklių ir įvykių paplitimą bei jų determinantes apibrėžtose populiacijose ir šiuos tyrimus pritaikyti sveikatos kontrolei ir priežiūrai.
51. Nustatyti prioritetines visuomenės sveikatos problemas ir jas sąlygojančius veiksnius.
52. Dalyvauti rengiant ir vykdant užkrečiamųjų ir neužkrečiamųjų ligų profilaktikos planus, užkrečiamųjų ir neužkrečiamųjų ligų pavojaus, sergamumo mažinimo operatyvines ir perspektyvines programas.
53. Siūlyti priemones, apsaugančias valstybės teritoriją nuo ypatingai pavojingų ir pavojingų užkrečiamųjų ligų įvežimo ir išplitimo.
54. Propaguoti sveiką gyvenseną, ligų profilaktikos ir sveikatos tausojimo bei ugdymo priemones.
55. Nustatyta tvarka vykdyti ir kontroliuoti ligų epidemiologinę priežiūrą, imunoprofilaktiką, chemoprofilaktiką, privalomą aplinkos nukenksminimą, bandinių paėmimą laboratoriniam ištyrimui dėl ligos sukėlėjo nustatymo.
56. Pateikti statistines ataskaitas ir informaciją apie sergamumą užkrečiamosiomis ligomis bei imunoprofilaktiką.

VII. KOMPETENCIJA

57. Gydytojas epidemiologas privalo išmanyti:
  - 57.1. teisinius dokumentus reglamentuojančius visuomenės sveikatos epidemiologinę priežiūrą ir kontrolę;
  - 57.2. medicinos etikos pagrindus;
  - 57.3. priežastinio ryšio įvertinimo kriterijus ir mokėti juos pritaikyti praktiškai;
  - 57.4. epidemiologinius rodiklius: dažnumo, asociacijos ir potencialios įtakos;
  - 57.5. aprašomosios epidemiologijos metodus;
  - 57.6. epidemiologinių tyrimų planavimo, organizavimo, vykdymo, duomenų rinkimo, analizės metodus ir būdus;
  - 57.7. įvairių epidemiologinių tyrimų tipų privalumus ir trūkumus;
  - 57.8. potencialias epidemiologinių tyrimų klaidas: atsitiktines ir sistemines, jų kontrolės metodus;
  - 57.9. patikros programų organizavimo ir vertinimo metodiką;
  - 57.10. epidemiologijos pritaikymą klinikinėje praktikoje;
  - 57.11. demografinių duomenų analizės metodiką;
  - 57.12. epidemiologinės priežiūros organizavimo ir vertinimo metodiką;
  - 57.13. statistikos pagrindus: duomenų rinkimo, pasluoksninės analizės, laiko eilučių analizės, išgyvenimo analizės metodikas, požymių charakterizavimą, skaitines duomenų, poslinkio ir sklaidos charakteristikas, svarbiausius tikimybinis skirstinius, intervalinius įverčius, tikėtinumo intervalus, grafinius duomenų vaizdavimo, standartizacijos, hipotezių tikrinimo, koreliacinės ir regresinės analizės pagrindinius metodus bei prognozavimo metodus;
  - 57.14. infekcinių ir neinfekcinių ligų etiologiją, patogenezę, kliniką, diagnostiką, epidemiologiją, epidemiologinės priežiūros ir kontrolės organizavimo metodus ir būdus;
  - 57.15. imunologijos pagrindus;
  - 57.16. aplinkos rizikos veiksnių įvertinimo ir jos kontrolės metodiką;
  - 57.17. molekulinės epidemiologijos pagrindus;
  - 57.18. sveikatos apsaugos planavimo, veiklos organizavimo ir įvertinimo pagrindus;
  - 57.19. praktikoje naudojamus higieninius, fizikinius, cheminius, mikrobiologinius; parazitologinius, imunologinius tyrimo metodus.
58. Gydytojas epidemiologas privalo mokėti:

- 58.1. apskaičiuoti ir interpretuoti ligų ir kitų sveikatos būklių ir įvykių dažnumo, asociacijos ir potencialios įtakos rodiklius;
- 58.2. įvertinti fizinių, cheminių, biologinių ir socialinių veiksnių bei žmogaus elgesio įtaką visuomenės sveikatai;
- 58.3. organizuoti infekcinių (visuomenėje įgyjamų) ir neinfekcinių ligų epidemiologinę priežiūrą;
- 58.4. organizuoti hospitalinių infekcijų epidemiologinę priežiūrą ir kontrolę;
- 58.5. įvertinti epidemiologinės priežiūros sistemą;
- 58.6. atlikti epideminių židinių, protrūkių, epidemijų ir neinfekcinių ligų grupinių susirgimų tyrimą, siūlyti epidemiologinės kontrolės priemones;
- 58.7. paimti aplinkos, žmonių, gyvūnų, nariuotakojų mėginius jų laboratoriniam tyrimui;
- 58.8. organizuoti nustatyta tvarka užkrečiamųjų ligų imunoprofilaktiką, planuoti skiepus, įvertinti kolektyvinį imunitetą;
- 58.9. atlikti neinfekcinių ligų grupinių susirgimų epidemiologinį tyrimą;
- 58.10. planuoti ir vykdyti epidemiologinius aprašomuosius, analitinius ir eksperimentinius tyrimus;
- 58.11. naudotis epidemiologinėmis ir kitomis epidemiologinių tyrimų duomenų apdorojimui ir analizei tinkamomis kompiuterinėmis programomis;
- 58.12. nustatyti prioritėtines visuomenės sveikatos problemas ir jas sąlygojančius veiksniai;
- 58.13. sudaryti epidemiologinės kontrolės programas ir organizuoti jų įgyvendinimą;
- 58.14. įvertinti ligų kontrolės programų epidemiologinį efektyvumą;
- 58.15. kritiškai vertinti mokslinės literatūros duomenis;
- 58.16. mokyti visuomenę užkrečiamųjų ir neinfekcinių ligų profilaktikos ir vertinti mokymo efektyvumą;
- 58.17. prognozuoti epidemines situacijas.

VIII. ATSAKOMYBĖ

59. Gydytojas epidemiologas už padarytas klaidas, aplaidumą ar netinkamą jam priklausančių pareiginių funkcijų vykdymą, taip pat už teisių bei kompetencijos viršijimą gali būti traukiamas drausminėn, administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

Standardizac. skt.